

ROBERT DŽORDAN
BRENDON SANDERSON

TOČAK VREMENA

KNJIGA DVANAESTA

**ČLUJA NA
OBZORJU**

**Preveo
Ivan Jovanović**

Laguna

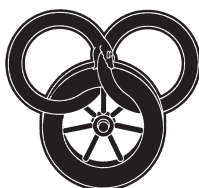
Naslov originala
Robert Jordan and Brandon Sanderson
THE GATHERING STORM
Book Twelve of The Wheel of Time

Copyright © 2009 by The Bandersnatch Group, Inc.
All rights reserved.

Translation Copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mariji Sajmons i Alanu Romančiku,
bez kojih ove knjige ne bi bilo*

SADRŽAJ

	MAPE	10–11, 354
	PREDGOVOR	13
Prolog	ŠTA OLUJA ZNAČI	15
Poglavlje 1	SUZE IZ ČELIKA	41
Poglavlje 2	PRIRODA BOLA	53
Poglavlje 3	PUTEVI ČASTI	66
Poglavlje 4	SUTON	75
Poglavlje 5	PRIPOVEST O KRVI	79
Poglavlje 6	KAD SE GVOŽĐE ISTOPI	91
Poglavlje 7	NAMERE ZA ARAD DOMAN	98
Poglavlje 8	ČISTE KOŠULJE	110
Poglavlje 9	IZLAZAK IZ MALDENA	125
Poglavlje 10	POSLEDNJI OSTACI DUVANA	135
Poglavlje 11	ADRINOVA SMRT	144
Poglavlje 12	NEOČEKIVANI SUSRETI	153
Poglavlje 13	PONUDA I POLAZAK	170
Poglavlje 14	KUTIJA SE OTVARA	182
Poglavlje 15	MESTO ZA POČETAK	188
Poglavlje 16	U BELOJ KULI	200
Poglavlje 17	PITANJA VLASTI	221
Poglavlje 18	PORUKA U ŽURBI	229
Poglavlje 19	POTEZI	236

Poglavlje 20	NA SKRŠENOM DRUMU	250
Poglavlje 21	ŽAR I PEPEO.	261
Poglavlje 22	POSLEDNJE ŠTO SE MOŽE UČINITI.	272
Poglavlje 23	MREŠKANJE U VAZDUHU	287
Poglavlje 24	NOVA PREDANOST.	291
Poglavlje 25	U TAMI	304
Poglavlje 26	PUKOTINE U KAMENU	309
Poglavlje 27	PIJANI ŠKOPAC	320
Poglavlje 28	NOĆ U HINDERSTAPU.	336
Poglavlje 29	U BANDAR EBAN	355
Poglavlje 30	STARI SAVET	366
Poglavlje 31	OBEĆANJE LIJUSU TERINU.	375
Poglavlje 32	REKE SENKE	391
Poglavlje 33	RAZGOVOR SA ZMAJEM	409
Poglavlje 34	LEGENDE	417
Poglavlje 35	OREOL CRNILA	428
Poglavlje 36	TUONINA SMRT.	439
Poglavlje 37	SILA SVETLOSTI.	449
Poglavlje 38	VESTI U TEL'ARAN'RIOU.	464
Poglavlje 39	POSETA VERIN SEDAI.	477
Poglavlje 40	KULA SE TRESE.	492
Poglavlje 41	IZVORIŠTE MOĆI.	505
Poglavlje 42	PRED KAMENOM TIRA	521
Poglavlje 43	ZAPEČAĆENO ZA PLAMEN.	529
Poglavlje 44	NEPOZNATI MIRISI	545
Poglavlje 45	KULA STOJI.	559
Poglavlje 46	PONOVNO ISKIVANJE	568
Poglavlje 47	ONAJ KOG JE IZGUBIO.	579
Poglavlje 48	ČITANJE PRIMEDABA	590
Poglavlje 49	SAMO JOŠ JEDAN ČOVEK.	596
Poglavlje 50	ZLATNE VENE.	601
Epilog	OKUPANI SVETLOŠĆU.	605
	REČNIK.	611
	O AUTORU.	625

Vrane i gavranovi. Pacovi. Magle i oblaci. Bube i trulež. Čudni događaji, neobične pojave. Svakodnevnica iskrivljena i izopačena. Čuda!

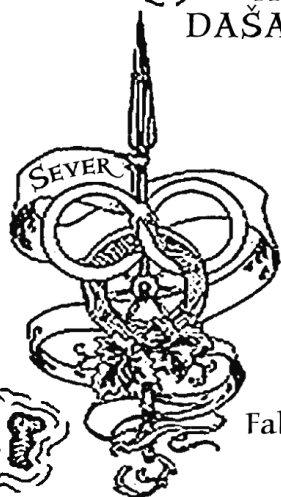
Mrtvi su počeli da tumaraju, i ima onih koji ih vide. Drugi ne, ali sve nas, sve više, obuzima strah od noći.

Takvi su bili naši dani. Sručili su se na nas pod mrtvim nebom, mrveći nas svojim gnevom, dok nismo, kao jedan, zavapili: „Neka počne!“

– Dnevnik nepoznatog učenjaka,
zapis za Frejin praznik, 1000. godine n.e.

MRTVO
MORE

ARITSKI
OKEAN

Tremalking

Bandar
Eban

Falme

Tančiko

Elmora

Vetrogrizov
prst

Reka Dagon

ARAD
DOMAN

Reka Akium

Katar

Paeris
Svar
(Mračna
suma)

Almotska
ravnica

Emondovo
Polje

DVE
REKE

Reka Andahar

TARABON

Maglene

Dzehana

Amador

AMADICIJA

Obala senki

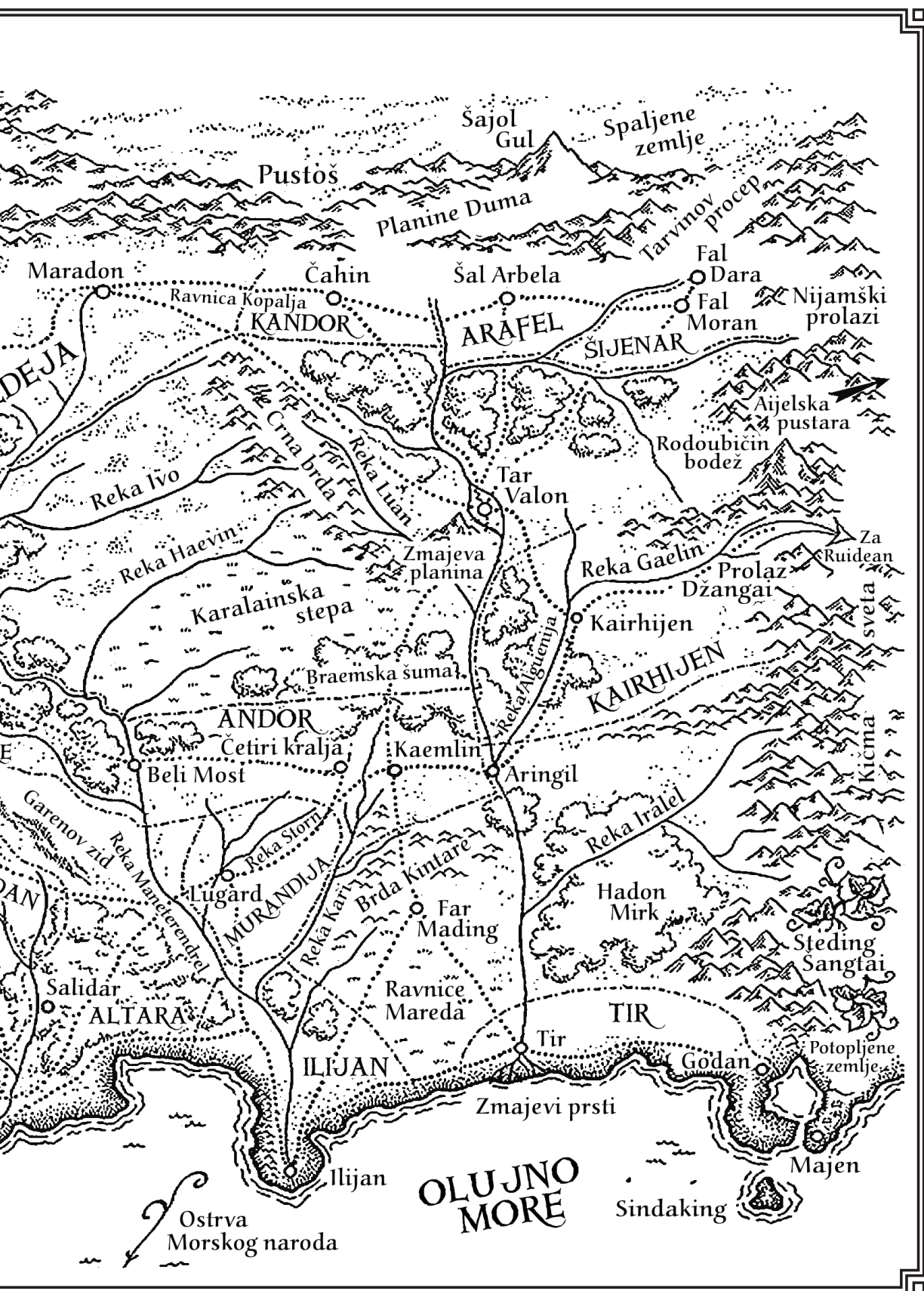
Reka Šarija

Ebou Dar

Kalm

SALDE

Kraj sveta

PREDGOVOR

Novembra 2007. primio sam telefonski poziv koji mi je promenio život. Harijet Mekdugal, žena i urednica pokojnog Roberta Džordana, pozvala me je da me pita da li bih bio voljan da završim poslednju knjigu *Točka vremena*.

Za one koji ne znaju da je gospodin Džordan preminuo, žao mi je što ja to moram da im saopštim. Sećam se kako sam se ja osećao kada sam – besposleno prelistavajući stranice na internetu 16. septembra 2007. godine – to otkrio. Bio sam zgranut, zatečen i obeshrabren. Taj predivni čovek, koji je za mene bio pravi heroj kada je reč o mojoj karijeri pisca, preminuo je. Svet se iznenada promenio.

Zenicu sveta prvi put sam kupio 1990, kada sam, kao tinejdžerski ovisnik o epskoj fantastici, ušao u knjižaru na uglu u koju sam odlazio. Smesta sam postao zaljubljenik i željno iščekivao *Veliki lov*. Za sve ove godine, mnogo puta sam pročitao te knjige, često iznova iščitavajući čitav serijal kada bi izašla neka nova knjiga. Vreme je prolazilo i ja sam pozeleo i rešio da postanem pisac epske fantastike – na šta je u velikoj meri uticala moja ljubav prema *Točku vremena*. Ali nikada mi ni nakraj pameti nije bilo da će me jednoga dana telefonom pozvati Harijet. To me je u potpunosti iznenadilo. Nisam tražio tu priliku, nisam se prijavio za nju – niti se usuđivao da je priželjkujem. Ali kada mi je to pitanje bilo upućeno, smesta sam odgovorio. Ovaj serijal volim kao nijedan drugi, a likovi u njemu su za mene kao stari i dragi prijatelji iz detinjstva.

Ne mogu da zamenim Roberta Džordana. Ovu knjigu niko ne bi mogao da napiše tako dobro kao on. To je jednostavna činjenica. Srećom, ostavio je mnogo beležaka, crtica, završenih scena i diktiranih objašnjenja svojoj ženi i pomoćnicima. Pre nego što je preminuo, zamolio je Harijet da nađe nekoga ko će serijal privesti kraju, zarad njegovih obožavalaca. Sve vas je silno voleo i poslednje sedmice svog života proveo je diktirajući događaje koji će se odigrati u poslednjem tomu. Taj tom je trebalo da se zove *Sećanje na Svetlost*.

I evo nas, osamnaest meseci kasnije. Gospodin Džordan je obećao da će poslednja knjiga biti obimna – ali rukopis je ubrzo postao ogroman; videlo se da će taj tom biti trostruko obimniji od obične knjige u *Točku vremena*, pa su Harijet i Tor odlučili da *Sećanje na Svetlost* podele na tri dela. Bilo je nekoliko izvrsnih prelomnih tačaka koje su omogućavale da se svaka trećina zaokruži kao celovita priča. *Oluju na obzorju* i dva naslova koji će uslediti za njom možete posmatrati kao tri toma *Sećanja na Svetlost*, ili kao poslednje tri knjige *Točka vremena*. I jedno i drugo je tačno.

U trenutku kada ovo pišem, napola sam završio drugu trećinu. Radimo onoliko brzo koliko je to razumno i ne želimo da čekate predugo na završetak koji nam je svima obećan pre skoro dvadeset godina. (Gospodin Džordan je sam napisao taj završetak serijala pre nego što je preminuo i ja sam ga pročitao. Fantastičan je.) Nisam pokušao da oponašam stil pisanja gospodina Džordana. Umesto toga, prilagodio sam svoj stil tako da bude prikladan *Točku vremena*. Moj glavni cilj bio je da ostanem veran dušama likova u serijalu. Potku je najvećim delom postavio Robert Džordan, mada su mnoge reči moje. Zamislite ovu knjigu kao delo novog režisera koji radi na nekim scenama u filmu, pri tome zadržavajući iste glumce i scenario.

Ali ovo je veliki projekat i biće potrebno mnogo vremena da se privede kraju. Molim vas za strpljenje dok mi narednih nekoliko godina ovu priču dovodimo do savršenstva. U našim rukama je završnica najveće fantazijske epopeje našega doba i moja je namera da se to uradi *kako treba*. Nameravam da budem veran željama i beleškama gospodina Džordana. Moj umetnički integritet i ljubav prema knjigama ne dopuštaju mi ništa drugo. Na kraju, neka ove reči budu najbolje opravdanje onoga što radimo.

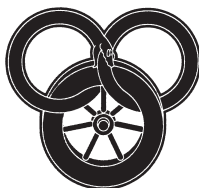
Ovo nije moja knjiga. Ovo je knjiga Roberta Džordana – i u manjoj meri, ovo je vaša knjiga.

Hvala vam na čitanju.

Brendon Sanderson
Jun 2009

PROLOG

ŠTA OLUJA ZNAČI

Renald Fanvar je sedeo na svom tremu, u izdržljivoj stolici od crnog hrasta, koju mu je pre dve godine napravio unuk. Zagledao se ka severu.
U crne i srebrne oblake.

Nikada u životu nije video ništa ni nalik njima. Pokrivali su čitav severni deo obzorja, visoko na nebu. Nisu bili sivi. Bili su *crni* i *srebrni*. Tmurni gromonosni oblaci, mračni kao podrum u ponoć. Između njih je sevalo srebrnasto svetlo, bleštanje munja koje nije odavalo nikakav zvuk.

Vazduh je bio *zgusnut*. Zgusnut od mirisa praha i prašine. Od mirisa suvog lišća i kiše koja nikako da padne. Proleće je došlo – ali njegovi usevi ne rastu. Nijedan izdanak još se nije usudio da se promoli kroz tle.

Lagano je ustao iz svoje stolice, tako da je drvo zaškripalo a naslonjača se blago zaljuljala za njim, pa je prišao rubu trema. Grizao je lulu, premda se ugasila. Nije mogao da se natera da je ponovo zapali. Ti oblaci su ga opčinjavali koliko su bili crni. Kao dim šumskog požara, samo što nema tog dima koji bi se tako visoko digao u vazduh. A šta da misli o tim *srebrnim* oblacima? Nabubrela su između crnih oblaka, nalik na mesta gde uglačani čelik prosijava kroz pokoricu od čađi.

Protrljao se po bradi bacajući pogled na svoje dvorište. Mala okrećena ograda omeđavala je travu i žbunje. Žbunovi su uveli – svi do jednog. Nisu izdržali zimu. Ubrzo će morati da ih povadi. A trava... pa, trava je i dalje osušena kao da je zima. Ni korov nije nikao.

Prenuo se kada se oglasila grmljavina. Čista i oštra poput silovitog sudara metala o metal. Prozori su se zatresli od grmljavine, a i čitav trem. Kao da su mu i kosti zabrujale.

On odskoči. Taj udarac groma bio je isuviše blizu – možda na njegovom posedu. Izgarao je od želje da pođe kako bi proverio je li došlo do nekakve štete. Požar nastao od udarca munje zna da uništi čoveka, da mu sagori svu zemlju. Tu, u Krajinama, mnogo toga je zapravo potpala – suva trava, suva šindra, suvo seme.

Ali oblaci su i dalje daleko. *Nemoguće* da je taj grom pogodio njegovo imanje. Srebrni i crveni gromonosni oblaci komešali su se i valjali, kao da istovremeno sami sebe hrane i proždiru.

Sklopio je oči kako bi se smirio, pa duboko udahnu. Da li je on to samo umislio udar groma? Da li je zastranio, kako se Gafin uvek šali? Otvorio je oči.

I oblaci su bili tu, tačno nad njegovom kućom.

Kao da su se odjednom zavaljali napred, nameravajući da zadaju udarac dok on ne gleda. Sada su vladali nebom, prostirući se na sve strane, ogromni i nesavladivi. Skoro da je osećao kako njihova težina pritiska vazduh oko njega. Duboko je udahnuo taj vazduh, sada težak od iznenadne vlage, a veđe mu se orosiše znojem.

Ti oblaci su se komešali kao da ključaju. Tmurni crni i srebrni gromonosni oblaci podrhtavali su od bleštanja bele svetlosti. Odjednom pokuljaše naniže, kao da kovitlac stremi ka njemu. On kriknu i diže ruku, kao kada čovek pokušava da se zaštiti od jarkog svetla. To crnilo, to beskrajno *crnilo*, koje guši. Odneće ga. Znao je to.

A onda oblaci nestaše.

Lula mu pade iz usta na trem, tako da se začu tih udarac po daskama, a duvanski pepeo se iz nje rasu po stepeništu. Nije ni shvatio da mu je ispala. Renald se kolebao, zureći u prazno plavo nebo, shvatajući da se lecnuo ni zbog čega.

Oblaci su se opet nalazili na obzorju nekih četrdeset liga daleko. Čula se tiha grmljavina.

Rukom drhtavom i sa staračkim pegama, preplanulom od godina rada na suncu, on diže lulu sa dasaka. *Samo ti se učinilo, Renalde*, pomislio je. *Sišao si s uma, i to je sigurno kao što je sigurno da su jaja okrugla.*

Na rubu je živaca zbog useva. Zbog toga je na rubu živaca. Mada je hrabrio momke, to što se dešava jednostavno nije prirodno. Do sada je trebalo da makar nešto nikne. On četrdeset godina obrađuje ovu zemlju! Ječmu ne treba toliko vremena da nikne. Plamen ga spalio, ali ne treba. Šta se to dešava sa svetom? Čovek ne može da se osloni na to da će usevi nići, a oblaci nisu tamo gde bi trebalo da budu.

Nekako natera sebe da opet sedne u stolicu. Kolena su mu klecala. *Vala, omatorio sam...* pomislio je.

Celog svog života radi na imanju. Biti seljak u Krajinama nije lako, ali ako čovek naporno radi, može da stvori dobar život dok uzgaja dobre useve. „Čovek ima onoliko sreće koliko je semena posejao“, uvek je govorio njegov otac.

Pa, Renald je jedan od najuspešnijih seljaka u kraju. Toliko mu dobro ide da mu je pošlo za rukom da kupi još dva imanja pored svog i svake jeseni na tržnicu izvozi trideset kola. Sada za njega radi šest valjanih ljudi, koji oru njive i obilaze ograde. Mada, to ne znači da on ne mora da svakoga dana gaca po blatu i da im pokazuje šta znači obrađivati zemlju kako treba. Čovek ne sme dopustiti da ga malo uspeha upropasti.

Da, on obrađuje zemlju – živi od zemlje, kako je njegov otac govorio. Poznaje vremenske prilike koliko je to moguće. Oni oblaci nisu prirodni. Tiho grme, kao kada neka životinja reži u mraku. Čeka. Vreba u obližnjoj šumi.

On poskoči kada se opet začu tresak groma, za koji mu se učini da beše isuviše blizu. Da li su ti oblaci zaista četrdeset liga daleko. Je li to pomislio? Sada kada se malo bolje zagleda, čini mu se kako će pre biti da do njih ima desetak liga.

„Nemoj da si takav“, prekorno progundā sebi u bradu. Njegov sopstveni glas zvučao mu je dobro. Stvarno. Prijalo mu je da čuje nešto drugo sem grmljavine i povremene škripe kapaka u koje udara vetar. Zar ne bi trebalo da čuje Oejnu kako unutra sprema večeru?

„Umoran si. Tako je. Umoran.“ Tutnu ruku u džep u prsluku i izvadi kesu sa duvanom. Sa desne strane se začu nekakva blaga tutnjava. Isprva je pomislio da je reč o grmljavini, ali ta tutnjava je bila previše pravilna i previše škripava. Nije to grmljavina. To su točkovi.

I naravno, jedna velika kola s volovskom zapregom predoše vrh Malardovog brda, odmah ka istoku. Renald je sam dao ime tom brdu. Svakom dobrom brdu potrebno je ime. Put se zove Malardov put. Dakle, zašto onda ne dati isto to ime i brdu?

Nagnu se napred u svojoj naslonjači, namerno ne obraćajući pažnju na one oblake dok je čkiljio prema kolima, pokušavajući da razabere vozarevo lice. Tulin? Kovač? Šta on to radi – zašto tera kola natrpana do neba? Trebalo bi da Renaldu pravi novi plug!

Vitak za čoveka koji se bavi njegovim zanatom, Tulin je svejedno bio dvostruko mišićaviji od većine težaka. Kosa mu je bila tamna a koža preplanula kako je to obično slučaj sa Šijenarcima, a i lice mu je bilo izbrijano po njihovom običaju, ali ne nosi perčin. Tulinova porodica možda vodi poreklo od krajiških ratnika, ali on je samo običan seljak, baš kao ostali. Drži kovačnicu u Hrastovoj Vodi, pet milja istočno odatle. Renald je u zimskim večerima uživao u brojnim igrama kamenova s tim kovačem.

I Tulin stari – nije proživio godina koliko Renald, ali poslednjih nekoliko zima ponukalo je Tulina da počne da priča o povlačenju iz zanata. Kovanje nije za starce. Naravno, nije ni obrada zemlje. *Postoje li uopšte zanati za stare?*

Tulinova kola približavala su se putem od nabijene zemlje, pravo prema Renaldovom dvorištu ograđenom belom ogradom. *E to je čudno*, pomislio je Renald. Za kolima je išla uredno povezana povorka životinja: pet koza i dve krave muzare. Kavez puni crnih kokošaka bili su vezani za stranice kola natrpanih nameštajem, vrećama i buradima. Tulinova mlada kći Mirala sedela je na sedištu s njim, pored njegove supruge – jedne zlatokose žene s juga. Udata je za Tulina dvadeset pet godina, ali Renald na Galanu gleda kao na „onu južnjačku curu“.

Čitava porodica bila je u tim kolima, a sa sobom su vodili svoju najbolju marvu. Očigledno se sele. Ali kuda? Možda idu u posetu nekim rođacima? On i Tulin nisu odigrali partiju kamenova već... oh, tri nedelje. Nema mnogo vremena za odlaske u goste kada nastupa proleće i kada se užurbano seje. Neko mora da prekiva plugove i oštri kose. Ko će to da radi ako se ognjište u Tulinovoj kovačnici ugasi?

Renald tutnu prstohvat duvana u lulu kada Tulin zaustavi kola ispred njegovog dvorišta. Vitki sedokosi kovač pruži uzde svojoj kćeri pa siđe s kola, a kada mu stope dodirnuše zemlju, oblačić prašine diže se u vazduh. Iza njega se oluja još komešala u daljini.

Tulin otvori kapiju, pa pride tremu. Delovao je rasejano. Renald otvori usta da ga pozdravi, ali Tulin mu se prvi obrati.

„Renalde, zakopao sam najbolji nakovanj u Galaninoj staroj leji s jagodama“, reče krupni kovač. „Znaš gde je to, zar ne? Tamo sam zakopao i svoje najbolje alatke. Dobro su podmazane i u mom najboljem kovčegu, postavljenom tako da ne prodire vlaga. To bi trebalo da spreči da ne zardaju. Bar na neko vreme.“

Renald zatvori usta, držeći napola napunjenu lulu. Ako je Tulin zakopao svoj nakovanj... pa, to znači da ne namerava duže da se vraća. „Tuline, šta...“

„Ako se ne vratim“, prekide ga Tulin, bacajući pogled ka severu, „hoćeš li da iskopaj moje stvari i da se postaraš da se neko brine o njima? Prodaj ih nekome ko će ih voleti, Renalde. Ne želim da baš bilo ko udara po tom nakovnju. Znaš, trebalo mi je dvadeset godina da prikupim te alatke.“

„Ali Tuline!“, izusti Renald. „Kuda to ideš?“

Tulin se opet okrenu prema njemu, pa se jednom rukom nasloni na ogradu trema i smrtno ozbiljno ga pogleda onim svojim smeđim očima. „Nailazi oluja“, odgovori mu. „Pa računam da moram da krenem na sever.“

„Oluja?“, upita Renald. „Misliš na onu na obzorju? Tuline, deluje baš gadno – plamen mi kosti spalio, baš gadno – ali nema svrhe bežati od nje. I ranije je bilo gadnih oluja.“

„Ne ovakvih, stari prijatelju“, odvrati Tulin. „Ovakva oluja ne može da se zanemari.“

„Tuline“, upita Renald, „o čemu ti to pričaš?“

Pre nego što Tulin stiže da odgovori, Galana doviknu iz kola: „Jesi li mu rekao za šerpe?“

„Ah“, izusti Tulin, „Galana je uglačala one šerpe s bakarnim dnom koje su se oduvek dopadale tvojoj ženi. Eno ih na kuhinjskom stolu i čekaju Oejnu, ako hoće da ode po njih.“ To rekavši, Tulin klimnu Renaldu i krenu nazad ka kolima.

Renald je zgranuto sedeo. Tulin je *oduvek* bio neposredan; voleo je da kaže šta mu je na umu, pa da tera dalje. Delimično se i zbog toga dopadao Renaldu. Ali kovač takođe ume da proleti kroz razgovor kao lavina kroz stado ovaca, tako da svi za njim ostaju zatečeni.

Renald skoči na noge, pa ostavi lulu na stolici i pođe za Tulinom u dvorište i prema kolima. *Plamen ga spalio*, pomislio je Renald, gledajući sa strane i opet primećujući uvelu travu i žbunje. Naporno se trudio oko tog dvorišta.

Kovač je proveravao da li su kavezi sa kokoškama i dalje dobro privezani za stranice njegovih kola. Renald ga sustiže, pa pruži ruku, ali Galana mu skrenu pažnju.

„Evo, Renalde“, reče ona s kola. „Uzmi ovo.“ Pruži mu kotaricu s jajima, a jedan pramen zlatne kose ispade joj iz punde. Renald prihvati korpu. „Daj ih Oejni. Znam da ste ostali bez par kokošaka zbog onih lisica jesenas.“

Renald uze kotaricu sa jajima. Neka su bila bela, a neka smeđa. „Da, ali *kuda* idete, Galana?“

„Na sever, prijatelju moj“, odgovori mu Tulin. Prođe pored njega i uhvati ga za rame. „Računam da se vojska okuplja. Biće im potrebni kovači.“

„Molim te“, kaza mu Renald mašući onom kotaricom s jajima, „sačekaj bar nekoliko minuta. Oejna je upravo stavila hleb da se peče – i to one debele vekne s medom koje ti voliš. Možemo da popričamo o ovome uz jednu partiju kamenova.“

Tulin se pokoleba.

„Bolje da krenemo“, tiho reče Galana. „Ona oluja se bliži.“

Tulin klimnu pa se pope na kola. „Renalde, možda bi i ti hteo da pođeš na sever. Ako pođeš, ponesi sve što možeš.“ Zastade. „Dovoljno si umešan sa alatkama koje imaš da izvedeš neke sitne prepravke, pa zato uzmi svoje najbolje kose i prepravi ih u duga koplja. Svoje dve najbolje kose; nemoj da škrtariš i da se bakčeš s nečim što nije najbolje. Uzmi svoje najbolje kose, jer će to biti oružje koje ćeš koristiti.“

Renald se namršti. „Otkud znaš da će se okupiti vojska? Tuline, plamen me spalio, nisam ja vojnik!“

Tulin produži kao da nije ni čuo tu opasku. „S dugim kopljem možeš da svučesh konjanika iz sedla i da ga probodeš. A kada malo bolje razmislim, možda od svojih gorih kosa možeš da napraviš dva mača za sebe.“

„Šta ja znam o pravljenju mačeva? Ili o korišćenju mačeva, kad smo već kod toga?“

„Možeš da naučiš“, odvrati Tulin i okrenu se ka severu. „Svi će biti potrebni, Renalde. Svi. Dolaze po nas.“ Opet ga pogleda. „Nije tako teško napraviti mač. Uzmi sečivo kose i ispravi ga, a onda nađi parče drveta da od njega napraviš krsnicu, kako neprijateljsko sečivo ne bi skliznulo niz tvoj mač i odseklo ti ruku. Uglavnom ćeš se služiti stvarima koje već imaš.“

Renald trepnu. Prestao je da se raspituje, ali nije mogao prestati da razmišlja o tim pitanjima koja su ga mučila. Nagurala su mu se u glavi kao krdo stoke koje pokušava da se progura kroz jednu kapiju.

„Poteraj sa sobom svu svoju marvu, Renalde“, kaza mu Tulin. „Poješćeš je – ili će je tvoji ljudi pojesti – a pićeš mleko. Ako ne poteraš stoku, biće ljudi s kojima ćeš moći da trguješ u zamenu za govedinu ili ovčetinu. Zavladaće nestašica hrane, pošto se sve ovoliko kvari, a zimske zalihe su na izmaku. Ponesi sa sobom sve što imaš. Pasulj, suvo voće, sve.“

Renald se zavalio i naslonio na kapiju svog dvorišta. Osećao se slabo i omlitavelo. Naposletku, natera sebe da procedi jedno jedino pitanje. „Zašto?“

Tulin se pokoleba, pa odstupi od kola i opet spusti ruku Renaldu na rame. „Žao mi je zbog toga što sam ovoliko nagao. Ja... pa, znaš kakav sam s govorancijama, Renalde. Ne znam šta je ona tamo oluja. Ali znam šta znači. Nikada nisam držao mač u rukama, ali moj otac se borio u Ajjelskom ratu. Ja sam Krajišnik. A ona oluja znači da se kraj bliži, Renalde. Moramo biti tamo kada taj čas kucne.“ Zastade, pa se okrenu i pogleda ka severu, gledajući one tmurne oblake kao što bi neki seljak možda gledao guju otrovnicu koju iznenada zatekne nasred njive. „Svetlost nas sačuvala, prijatelju moj. Moramo da budemo tamo.“

To rekavši, on skloni ruku i vrati se na vozarsko sedište. Renald ih je gledao dok su terali volove da krenu i polazili na sever. Dugo ih je posmatrao, osećajući se obamrlo.

U daljini se začu prasak groma, nalik na udarac biča koji šiba brda.

Vrata na kući se otvoriše i zatvoriše. Oejna izađe do njega, sede kose skupljene u pundu. Kosa joj je već godinama takva; osedela je rano, ali Renald je oduvek voleo tu boju. Kosa joj je bila pre srebrna nego siva. Baš kao oblaci.

„Je li to bio Tulin?“, upita Oejna gledajući kako kola u daljini dižu oblake prašine. Jedno crno kokošje pero lebdelo je preko puta.

„Da.“

„A nije se zadržao čak ni da procaska?“

Renald samo odmahnu glavom.

„O, a Galana je poslala jaja!“ Uze kotaricu i poče da vadi jaja iz nje i da ih stavlja u kecelju, kako bi ih odnela u kuću. „Ona je baš draga. Ostavi kotaricu tu negde na zemlji; sigurna sam da će poslati nekoga po nju.“

Renald je samo zurio ka severu.

„Renalde?“, upita Oejna. „Šta je s tobom, stari panju?“

„Uglačala je svoje šerpe za tebe“, reče joj. „One s bakarnim dnom. Ostavila ih je na kuhinjskom stolu. Tvoje su, ako ih hoćeš.“

Oejna je ćutala, a onda on začu oštro pucanje i osvrnu se. Ona je pustila kecelju, a jaja su ispadala iz nje, padala na zemlju i lomila se.

Veoma smirenim glasom, Oejna upita: „Je li kazala još nešto?“

On se počea po glavi, na kojoj baš i nije ostalo mnogo kose. „Kazala je da se oluja bliži i da moraju na sever. Tulin je rekao da bi i mi trebalo da pođemo.“

Ostali su da tako stoje još jedan trenutak. Oejna je podigla rub kecelje, uspevši tako da sačuva većinu jaja. Ona koja su joj ispala nije ni pogledala. Samo je zurila ka severu.

Renald se okrenu. Oluja je opet skočila napred – i kao da je nekako postala *mračnija*.

„Renalde, mislim da bi trebalo da ih poslušamo“, kaza mu Oejna. „Idem... idem da odredim šta bi trebalo da ponesemo iz kuće. Ti idi da okupiš ljude. Jesu li kazali koliko će dugo biti odsutni?“

„Ne“, odgovori on. „Nisu kazali ni zašto. Samo da moramo na sever, zbog oluje. I... da je ovo kraj.“

Oejna oštro uzdahnu. „Pa, ti samo okupi ljude. Ja ću se pobrinuti za kuću.“

Ona odjuri unutra, a Renald se natera da se okrene od oluje. Obiđe kuću i uđe u zadnje dvorište dozivajući težake. Sve su to bili stameni i valjani ljudi. Njegovi sinovi otišli su svojim putem da traže sreću u životu, ali njegovih šest najamnih radnika bili su mu bliski skoro kao da su mu pravi sinovi. Merk, Favidan, Rinin, Vešir i Adamad okupili su se oko njega. I dalje omamljen, Renald je dvojicu poslao da prikupe stoku, dvojicu da strpaju u džakove ono žita i drugih potrepština koje su ostale od zime i na kraju je poslednjeg poslao da dovede Gelenija, koji je otišao do sela da bi kupio novo seme, čisto za slučaj da setva nije uspela zbog semena koje su oni imali.

Njih petorica se rastrčase. Renald je na tren ostao da stoji u dvorištu, a onda je otišao u ambar po svoju pokretnu kovačnicu i isterao ju je na sunce. To nije bio samo nakovanj, već mala ali potpuna kovačnica, napravljena tako da može da se premešta.

Držao ju je na točkovima; u ambaru ne može da se kuje. Sva ona pleva mogla bi da se zapali. Uхвати držalje, pa je odgura do niše ozidane od dobrih cigala na jednom kraju dvorišta da tu može obavljati sitnije popravke kada mu je potrebno.

Sat vremena kasnije vatra je bila dobro raspaljena. Nije bio vešt kao Tulin, ali od svog oca je naučio da je velika stvar ako čovek ume nešto sam da opravi. Ponekad čovek jednostavno ne može da protraći sate i sate, koliko je potrebno da se ode do grada i nazad, samo da bi se popravila polomljena šarka.

Oblaci su još tu. Pokušavao je da ih ne gleda dok je ostavljao kovačnicu i vraćao se u ambar. Ti oblaci kao da su imali oči koje mu zure preko ramena.

U ambaru se svetlost probijala kroz pukotine u zidovima i padala na plevu i seno. Svojim rukama je digao tu zgradu pre nekih dvadeset pet godina. Nameravao je da zameni neke iskrivljene daske na krovu, ali sada neće biti vremena za to.

Kada je stigao do zida na kom su bile okačene alatke, krenuo je da traži svoju treću po oštini kosu, ali onda je stao. Duboko uzdahnuvši, umesto nje sa je zida skinuo najbolju. Vratio se do kovačnice i izbio držalju s kose.

U trenutku kada je bacio držalju u stranu, prišao mu je Vešir – najstariji od njegovih radnika – vodeći dve koze. Kada je Vešir video sečivo kose na nakovnju, lice mu se natmurilo. Vezao je koze za ogradu, a onda dotrčao do Renalda, ali ništa nije govorio.

Kako napraviti koplje? Tulin je kazao da mogu poslužiti za obaranje konjanika. Pa, moraće da zameni držalju dugim i pravim jasenovim kopljištem. Račvasti kraj kopljišta biće širi od dna sečiva i oblikovan u grub šiljak, okovan limom kako bi bio snažniji. A onda će morati da zagreje sečivo i da otprilike na polovini napravi kuku kojom može da svuče čoveka iz sedla, a možda i da ga usput poseče. Gurnu sečivo u užareno ugljevlje kako bi ga zagrejao, a onda krenu da priveže kecelju.

Vešir je neko vreme samo stajao i gledao, da bi naposljetku prišao i uhvatio Renalda za ruku. „Renalde, šta mi to radimo?“

Renald se otrgnu. „Idemo na sever. Oluja se bliži i idemo na sever.“

„Idemo na sever samo zbog oluje? Pa to je ludilo!“

Bile su to skoro iste reči koje je Renald uputio Tulinu. U daljini se oglasi grmljavina.

Tulin je bio u pravu. Usevi... nebo... hrana koja se bez upozorenja kvari. Čak i pre nego što je razgovarao s Tulinom – Renald je znao. Duboko u sebi, znao je šta se dešava. Ova oluja neće samo proleteti i nestati. Moraju se suočiti s njom.

„Vešire“, počeo Renald, vraćajući se svom poslu, „radiš na ovom imanju... koliko već, petnaest godina? Ti si prvi kog sam unajmio. Jesam li bio dobar prema tebi i tvojima?“

„Bio si dobar prema meni“, odgovori Vešir. „Ali plamen me spalio, Renalde, nika da ranije nisi rešio da *napustiš* farmu! Ovi usevi će se pretvoriti u prah ako ih ostavimo. Ovo nije neko tamo južnjačko imanje. Kako možemo da tek tako odemo?“

„Možemo“, odgovori Renald, „Zato što neće biti bitno jesmo li zasejali njive ili ne ako ne odemo.“

Vešir se namršti.

„Sine“, nastavi Renald, „uradićeš kako ti kažem i to je sve. Hajde, odlazi da dovršiš prikupljanje stoke.“

Vešir ljutito ode, ali postupio je kako mu je rečeno. Dobar je on čovek, premda usijane glave.

Renald izvuče sečivo iz ugljevlja; metal se usijao i pobeleo. On ga spusti na mali nakovanj i poče da udara po izbočenom delu, gde se sečivo sreće s glavom, kako bi ga spljoštio. Zvuk udaraca njegovog čekića po metalu kao da je bio glasniji nego što bi trebalo da bude. Udarci su odzvanjali kao grmljavina, i zvuci se stapali jedan s drugim – kao da je svaki udarac njegovog čekića zapravo deo oluje.

Dok je radio, zvuk udaraca kao da je obrazovao reči. Kao da mu je neko mrmljao u glavi, ponavljajući jednu te istu rečenicu.

Oluja dolazi. Oluja dolazi...

On je i dalje tukao po nakovnju, tako da je zadržao oštricu na kosi, ali ispravljajući sečivo i kriveći ga u kuku na kraju. I dalje nije znao zašto. Ali to nije ni bitno.

Oluja dolazi, a on mora da se spremi.

Gledajući krivonoge vojnike kako vezuju preko sedla u pokrivač umotano Tanerino telo, Falendra se opet morala suzdržati da ne zaplače i boriti protiv nagona da povra ti. Ona je starija, pa mora održavati spokoj ako očekuje od preostale četiri preživela sulđam da to čine. Pokušavala je da kaže sebi kako je preživela i gore stvari – bitke u kojima je više od jedne sulđam poginulo, više od jedne damane. Ali to ju je navelo blizu toga da se seti kako su tačno Tanera i njena Miri otišle u smrt, pa je u mislima ustuknula od toga.

Pribijena uz nju, Nensi zacvile, a Falendra pomazi damane po glavi i pokuša da kroz ađam pošalje umirujuća osećanja. To je često znalo da urodi plodom, ali danas nije bilo od preterane koristi. Njena osećanja su u prevelikom metežu. Kad bi samo mogla da zaboravi da je damane bila pod štitom i ko ju je pod taj štit stavio. Šta ju je pod taj štit stavilo. Nensi opet zacvile.

„Hoćeš li da uručiš poruku onako kako sam ti rekao?“, upita jedan čovek iza nje.

Ne, ne bilo koji čovek. Na zvuk njegovog glasa kiselina joj se uzburka u želucu. Ona natera sebe da se okrene i suoči s njim, da ga pogleda u te ledene čelične oči. Boja im se menjala kako je pomerao glavu; čas su bile plave, a čas sive – ali uvek kao uglačani dragulji. U životu je znala mnogo prekaljenih ljudi, ali – je li ikada upoznala čoveka toliko prekaljenog da ostane bez šake a da se već sledećeg trenu ponaša kao da je izgubio rukavicu? Svečano se poklonila, trzajući ađam, tako da Nensi učini isto. Ako se sve okolnosti uzmu u obzir, za sada su se prema njima dobro ponašali, imajući u vidu to da su zarobljenice, a čak su im dali i vodu za kupanje. Navodno, neće još dugo biti zarobljene. Ali ko zna šta bi tog čoveka moglo povući da promeni mišljenje? Možda je obećana sloboda zapravo deo nekakve spletke.

„Uručiću tvoju poruku s potrebnom pažnjom i marljivošću“, poče ona, a onda joj se jezik zaveza. Koju počasnu titulu da za njega upotrebi? „Moj gospodaru Zmaju“,

žurno završi. Reči joj sasušise jezik, ali on samo klimnu, tako da to mora da je bilo dovoljno.

Jedna od marat'damane pojavi se kroz onu nepojmljivu rupu u vazduhu – mlada žena kose uvezane u dugu pletenicu. Nosila je toliko nakita kao da pripada Krvi, kao i crvenu tačku posred čela – ni manje ni više. „Rande, koliko dugo nameravaš da se zadržavaš ovde?“, zapovednički zatraži da čuje kao da je taj mladić ledenog pogleda običan sluga, a ne ono što jeste. „Koliko smo blizu Ebou Dara? Znaš, to mesto vrvi od Seanšana i verovatno ga obilaze rakenima u letu.“

„Je li te Kecuejn poslala da to pitaš?“, upita je on, a ona blago pocrvene. „Ne još dugo, Ninaeva. Nekoliko minuta.“

Mlada žena tada skrenu pogled na ostale sul'dam i damane, koje su se sve ugledale na Falendru, pretvarajući se da marat'damane koji ih posmatraju ne postoje, a naročito da ljudi u crnim kaputima ne postoje. Ostale su se sredile najbolje što su mogle. Surja je oprala krv s lica, kao i s lica svoje Tabi, a Malijan im je privezala zavoje tako velike da je izgledalo kao da nose neobične šešire. Sijar je uspela da očisti najveći deo žuči koju je povratila na nedra svoje haljine.

„I dalje mislim da bi trebalo da ih Izlečim“, odjednom reče Ninaeva. „Povrede glave mogu dovesti do čudnih stvari, koje nisu smesta očigledne.“

Surja, namrštivši se, pomeri Tabi iza sebe – kao da hoće da zaštiti damane. Kao da to uopšte može. Tabine blede oči razrogačiše se od užasa.

Falendra preklinjući pruži ruku ka visokom mladiću. Ka Ponovorođenom Zmaju, izgleda. „Molim te. Biće izvidane čim stignemo do Ebou Dara.“

„Digni ruke, Ninaeva“, kaza joj mladić. „Ako ne žele Lečenje, ne žele ga.“ Marat'damane se namršti na njega i stisnu pletenicu tako snažno da joj zglobovi na prstima pobeše. On opet pogleda Falendru. „Put koji vodi ka Ebou Daru nalazi se sat vremena istočno odavde. Ako se potrudite, možete da stignete do grada u suton. Štitovi koji su stavljeni na damane iščileće za otprilike pola sata. Ninaeva, da li to važi za štitove izatkane od saidara?“ Žena se nemo namršti na njega. „Ninaeva, da li bi tako trebalo da bude?“

„Pola sata“, naposletku odgovori ona. „Ali ništa od svega ovoga nije kako bi trebalo da bude, Rande al'Tore. Vraćanje tih damana nije kako treba – i ti to znaš.“

Na tren, pogled kao da mu postade još ledeniji. Ne stroži. To bi bilo nemoguće. Ali tog dugog trenutka, oči kao da su mu bile ledene pećine. „Lako je bilo razlučiti kako šta treba da se radi kada sam morao da se staram o tek nekoliko ovaca“, tiho joj odvrati. „Sada je to malo teže.“ Okrećući se, diže glas. „Logane, vrati sve kroz Prolaz. Da, da, Merisa. Ne pokušavam da ti zapovedam. Hoćeš li se udostojiti da nam se pridružiš? Ubrzo će se zatvoriti.“

Marat'damane, one koje sebe nazivaju Aes Sedai, počese da prolaze kroz onaj sulu-di otvor u vazduhu, baš kao i ljudi u crnim kaputima, Aša'mani, a svi su se izmešali sa onim vojnicima kukastih noseva. Nekoliko tih vojnika završi s vezivanjem Tanere za sedlo. Konje im je obezbedio Ponovorođeni Zmaj. Baš je neobično da im on daje darove nakon onoga što se dogodilo.

Mladić strogog pogleda opet se okrenu prema njoj. „Ponovi uputstva koja sam ti dao.“

„Naređeno mi je da se vratim u Ebou Dar s porukom za naše vođe tamo.“

„Za Kćer Devet Meseca“, strogo je ispravi Ponovorođeni Zmaj. „Moju poruku uručićeš njoj.“

Falendra se zatetura. Ona ni na koji način nije dostojna obraćanja nekome od Krvi, a kamoli Visokoj gospi, kćeri carice – neka bi živela večno! – ali po izrazu lica tog čoveka videlo se da neće trpeti nikakvu raspravu. Falendra će iznaći neki način. „Uručiću joj tvoju poruku“, nastavi Falendra. „Reći ću joj da... da nisi zle volje zbog ovog napada i da želiš da se susretnete.“

„I dalje želim da se susretnemo“, reče Ponovorođeni Zmaj.

Koliko Falendra zna, Kći Devet Meseca nikada nije ni znala za prvobitni sastanak. To je sve u tajnosti pripremila Anat. I zato Falendra sa sigurnošću *zna* da je taj čovek zaista Ponovorođeni Zmaj. Jer samo bi Ponovorođeni Zmaj mogao da se suoči s jednim od Izgubljenih i ne samo da preživi već i da iz toga izađe kao pobednik.

Je li ona zaista to bila? Jedna od Izgubljenih? Falendra je obamrla od te zamisli. Nemoguće. Ali opet, eno Ponovorođenog Zmaja. Ako on živi, ako se on šeta zemnim šarom, onda to važi i za Izgubljene. Ošamućena je i rasejana je – to dobro zna. Potisla je sav užas koji oseća – s time će kasnije izaći na kraj. Sada mora imati vlast nad sobom. Ona natera sebe da pogleda pravo u zaleđene dragulje koji tom čoveku služe umesto očiju. Mora da zadrži makar malo dostojanstva, makar samo da bi ostale četiri preživele sul'dam malčice ohrabrila. Kao i damane, naravno. Ako sul'dam opet izgube staloženost, neće biti nikakve nade za damane.

„Reći ću joj“, kaza Falendra, a nekako joj pođe za rukom da to izgovori mirno i staloženo, „da ti *i dalje* želiš da se susretnes s njom. Da veruješ kako između naših naroda mora da zavlada mir. I reći ću joj da je gospa Anat bila... bila jedna od Izgubljenih.“

Krajičkom oka videla je kako jedna marat'damane gura Anat kroz rupu u vazduhu, dok se ova drži krajnje dostojanstveno, iako je zarobljena. Ona *jeste* uvek pokušavala da se ponaša zapovednički i više nego što joj je njen položaj dozvoljavao. Je li ona zaista to što taj čovek kaže?

Kako da Falendra pogleda u oči der'sul'dam i da joj objasni tu nesreću, ta strašna dešavanja? Žudela je da se skloni od svega toga i da se negde sakrije.

„Moramo sklopiti mir“, kaza Ponovorođeni Zmaj. „Postaraću se da se to dogodi. Reci svojoj gospodarici da će me naći u Arad Domanu; smiriću borbe protiv vaših snaga koje se tamo odvijaju. Reci joj da je to znak mojih dobrih namera, baš kao što vas oslobađam iz dobrih namera. Nije nikakva sramota kada te obmane neki Izgubljeni, a naročito ne... ono stvorenje. Na neki način, sada mi je lakše. Brinuo sam se zbog mogućnosti da se neko od njih uvukao među seanšansko plemstvo. Trebalo je da pretpostavim da će to biti Semirhag. Ona je oduvek volela izazovne poduhvate.“

Govorio je o Izgubljenima kao da su mu neverovatno poznati, a Falendra se naježila od toga.

Pogleda je. „Možeš da ideš“, kaza joj pa priđe procepu u vazduhu i prođe kroz njega. Šta bi ona dala kada bi Nensi mogla naučiti kako to da radi. Poslednja marat'damane prošla je kroz rupu koja se zatvorila, ostavljajući Falendru i ostale same. Bile su potpuno jadne. Talha je i dalje plakala, a Malijan je izgledala kao da će joj svakog časa pozliti. Nekoliko ostalih behu krvave po licima pre nego što su se umile, tako da su im se na koži zadržale crvene mrlje i ljuspice skorene krvi. Falendri je bilo drago što joj je pošlo za rukom da ne prihvati Lečenje za sve njih. Videla je kako jedan od onih *muškaraca* Leči pripadnike Zmajeve družine. Ko zna kakvu bi prljavštinu te izopačene ruke ostavile za sobom?

„Budite snažne“, zapovedi ona ostalima, osećajući se daleko nesigurnije nego što je zvučala. On ju je zaista oslobodio! Gotovo da se nije smela ni nadati da će se to desiti. Najbolje da brzo pođe. Veoma brzo. Ona natera ostale da uzjašu konje koje su im dali, pa za nekoliko minuta pojahaše ka jugu, prema Ebou Daru, a svaka sul'dam jahala je sa svojom damane pored sebe.

Događaji koji su se toga dana odigrali mogli bi uzrokovati da joj damane budu oduzete i da joj bude zabranjeno da ikada više drži a'dam. Pošto Anat više nema, zahtevaće se da neko bude kažnjen. Šta li će Visoka gospa Surot reći? Damane mrtva, a Ponovorođeni Zmaj uvređen.

Za nju, izgubiti a'dam svakako je bilo ono najgore što je moglo da se desi. Neće valjda od nekoga kao što je ona napraviti da'kovejl? Od same pomisli na to, kiselina joj se opet diže iz želuca.

Moraće pažljivo da objasni šta se sve tog dana dešavalo. *Mora* da postoji neki način kako da to iznese a da ne izgubi glavu.

Dala je reč Zmaju da će se obratiti neposredno Kćeri Devet Meseca – i to će učiniti. Ali možda to neće učiniti smesta. Mora pažljivo da razmisli. Mora da razmisli veoma pažljivo.

Pribila se konju uz vrat, terajući svog ata ispred ostalih. Tako niko neće videti suze osujećenosti, bola i užasa koje su joj ispunile oči.

Tajli Kirgan, poručnik-general Večito pobedničke vojske, sedela je na svom konju, povrh šumom prikrivenog vrha jednog brda i gledala ka severu. Ova zemlja je tako drugačija. Njena domovina je Maram Kašor, jedno suvo ostrvo na krajnjem jugoistoku Seanšana. Lumino drveće koje tamo raste potpuno je pravo i ogromno, a široko lišće s njihovih krošnji podseća na čelenke kose pripadnika Visoke krvi.

Ono što u ovim krajevima prolazi kao drveće, u poređenju s lumama liči na izobličeno široko žbunje. Granje tog drveća podseća na prste ostarelih vojnika, ukočene od godina držanja mačeva. Kako ono beše meštani zovu te biljke? Četkasto drveće? Baš neobično. Pomisao da su neki od njenih predaka možda potekli odavde, pre nego što su s Lutairom Pendragom zaplovili ka Seanšanu.

Njena vojska marširala je drumom ispod brda, tako da se prašina dizala visoko. Hiljade i hiljade vojnika. Manje nego što je ranije imala, ali ne mnogo manje. Dve

nedelje su prošle od bitke protiv Aijela, u kojoj je plan Perina Ajbare onako zadivljujuće sproveden u delo. Borba rame uz rame s takvim čovekom uvek je gorko-slatko iskustvo. Slatko zbog njegove blistavosti. Gorko zbog brige da će se jednoga dana njih dvoje suočiti na bojnopolju. Tajli ne spada među ljude koji uživaju u izazovnoj borbi. Oduvek je više volela da pobedi bez velike muke.

Neke vojskovođe kažu da ako nema muke nema ni nagona za poboljšanjem. Što se Tajli tiče, ona misli da će se njeni ljudi i ona *poboljšavati* na terenima za obuku, a mučenje prepustiti neprijateljima.

Ne bi volela da se suoči s Perinom. Ne, ne bi volela. I to ne samo stoga što joj je on drag. Začu se tih bat kopita. Ona baci pogled u stranu taman da vidi kako Mišima tera svog konja, jednog bledeog škopca, pored njenog. Kalpak mu je bio privezan za sedlo, a lice prepuno ožiljaka, zamišljeno. Njih dvoje baš su divan prizor. I na Tajlinom licu ima starih ožiljaka.

Sada kada je Tajli uzdignuta među Krv, Mišima je pozdravi s više poštovanja nego ranije. Ta poruka, uručena rakenom, bila je neočekivana. Bila je to počast na koju se još nije navikla.

„I dalje razmišljaš o bici?“, upita Mišima.

„Razmišljam“, odgovori Tajli. I nakon dve nedelje sve misli su joj bile posvećene tome. „Šta ti misliš?“

„O Ajbari, je li?“, upita Mišima. I dalje joj se obraćao kao prijatelj, iako je izbegavao da je pogleda u oči. „On je dobar vojnik. Možda previše usredsređen, previše gonjen strastima. Ali dobar.“

„Da“, odgovori Tajli, pa odmahnu glavom. „Svet se menja, Mišima, a ne možemo da predvidimo kako. Najpre Ajbara, a onda neobičnosti.“

Mišima zamišljeno klimnu. „Ljudi ne žele da pričaju o njima.“

„Tih događaja ima previše da bi bili samoobmane“, odvrati Tajli. „Izviđači vide nešto.“

„Ljudi ne mogu tek tako da nestanu“, primeti Mišima. „Misliš li da je posredi Jedna moć?“

„Ne znam šta je posredi“, odgovori mu ona, pa pogleda drveće oko sebe. Neko drveće pokraj kojeg je ranije projahala počelo je da pušta mladice, ali ne i to drveće koje je sada oko nje. Podsećalo ju je na kosture, iako je bilo dovoljno toplo za početak setve. „Ima li u Halamaku ovakvog drveća?“

„Ne baš takvog“, odgovori Mišima. „Ali viđao sam slično.“

„Zar ne bi trebalo da je već pustilo pupoljke?“

On slegnu ramenima. „Ja sam vojnik, generalko Tajli.“

„Nisam primetila“, ona mu zajedljivo odgovori.

On zastanja. „Hteo sam da kažem da ne obraćam pažnju na drveće. Drveće ne krvari. Možda je trebalo da pusti pupoljke, a možda i ne. Malo toga sa ove strane okeana ima smisla. Drveće koje u proleće nema pupoljke samo je još jedna neobičnost. Bolje to nego još maratđamane koje se ponašaju kao da pripadaju Krvi, a svi im se klanjaju i sklanjaju s puta.“ Vidno se naježi.

Tajli klimnu, ali nije delila njegovu odbojnost. Ne potpuno. Nije baš bila sigurna šta da misli o Perinu Ajbari i njegovim Aes Sedai, a kamoli o njegovim Aša'manima. A o drveću ne zna ništa više od Mišime. Ali nekako oseća da bi trebalo da pušta pupoljke. A oni ljudi koje izviđači stalno viđaju po poljima – kako mogu tako brzo da nestanu, čak i pomoću Jedne moći?

Komornik je tog dana otvorio jednu vreću putnih namirnica i našao samo prah. Tajli bi naredila da se otpočne potraga za lopovom ili šaljivdžijom koji je za to odgovoran da komornik nije uporno tvrdio da je pre svega nekoliko trenutaka proverio tu vreću. Karm je valjan čovek; godinama je komornik. On ne greši.

U tim krajevima je tako uobičajeno da hrana truli. Karm za to krivi vrelinu u toj neobičnoj zemlji. Ali putne namirnice ne mogu ni da istrule ni da se pokvare, a svakako ne tako nepredvidljivo. U poslednje vreme sva znamenja su loša. Jutros je videla dva mrtva pacova kako leže na leđima, a jedan grize rep drugome. Bilo je to najgore znamenje koje je u životu videla i još se ježila od pomisli na njega.

Nešto se dešava. Perin nije bio voljan da priča o tome, ali videla je koliko ga to pritiska. Zna daleko više nego što joj je rekao.

Ne možemo priuštiti da se borimo protiv ovih ljudi, pomislila je. To je buntovna misao, koju ne može da podeli s Mišimom. Ne usuđuje se ni da razmisli o tome. Carica, neka bi živela večno, naredila je da se ova zemlja povрати. Surot i Galgan su bili caričine odabrane vođe tog poduhvata, sve dok se Kći Devet Meseca nije otkrila. Premda Tajli ne zna kakvi su stavovi Visoke gospe Tuon, i Surot i Galgan žele da pokore ovu zemlju. To je *jedino* u čemu su saglasni.

Niko od njih ne bi poslušao predlog da među žiteljima ove zemlje potraže saveznike umesto neprijatelja. Takva pomisao bliska je izdaji, a u najmanju ruku je neposlušnost. Uzdahnu i okrenu se Mišimi, spremajući se da izda naredbu da se počne sa izviđanjem i traženjem mesta gde će se dići tabor za to veče.

Utom se sledila. Mišimi je vrat bio probijen strelom, groznom i zubatom. Nije čula kada ga je strela pogodila. On je pogleda pravo u oči, ošamućen, pokušavajući da progovori, ali iz usta mu samo pokulja krv. On skliznu iz sedla i skljoka se na tle kada nešto ogromno projuri kroz žbunje pored Tajli, tako da je suvo granje pucalo, i baci se na nju. Ona jedva stiže da isuče mač i vikne pre nego što se Prašinar – dobar i valjan bojni konj, koji je nikada u bici nije izneverio – u strahu prope i zbacio je na zemlju.

To joj je verovatno spaslo život kada je njen napadač zamahnuo mačem debelog sečiva i zasekao u sedlo u kom je Tajli do maločas bila. Ona skoči na noge, tako da joj oklop zazveketa i zaurla na uzbinu. „Na oružje! Napad!“

Njen glas se pridruži stotinama drugih glasova koji viknuše doslovce u isto vreme. Ljudi zavrištaše. Konji zaništaše.

Zaseda, pomislila je dižući sečiva. *A mi smo samo ušetali u nju! Gde su izviđači? Šta se dogodilo?* Ona se baci na čoveka koji je pokušao da je ubije, a on se frkćući okrenu.

Ona tek tada vide šta je zapravo on. Ne baš čovek – već nekakvo stvorenje izopačenih crta, glave prekrivene oštrom smeđom kosom, čela preširokog i naborane debele

kože. Te oči bile su uznemirujuće nalik ljudskim, ali nos ispod njih bio je spljošten kao svinjski, a iz usta su štrčale dve velike kljove. Stvorenje zaurala na nju, a bale se rasuše s njegovih bezmalo ljudskih usana.

Krvi mojih zaboravljenih očeva, pomislila je. *U šta smo mi to zabasali?* Stvorenje je bilo pravi košmar, otelotvoren i pušten da ubija. Bilo je to stvorenje koje je oduvek smatrala sujeverjem.

Ona jurnu na njega, skrenuvši svojim sečivom udarac njegovog debelog mača kada stvor pokuša da je napadne. Munjevito se okrenula, zauzimajući stav *Mlaćenje žbunja*, i odrubila mu ruku u ramenu. Ona zadade još jedan udarac, pa se odrubljena glava zakotrlja po zemlji pored ruke. Stvor se zatetura, nekako načinivši još tri koraka, pa se skljojka.

Među drvećem se začu šuštanje i novo kršenje granja. Odmah ispod padine na kojoj je sama stajala, Tajli ugleda na stotine tih stvorova kako izleću iz žbunja i napadaju sredinu bojnog reda njenih ljudi, izazivajući pometnju. Sve više i više čudovišta naviralo je kroz drveće.

Kako se ovo dogodilo? Kako su se ti stvorovi primakli tako blizu Ebou Daru? Zašli su dobrano među seanšanske odbrane i dospeli na svega dan marša do prestonice.

Tajli jurnu nizbrdo, urlajući na sav glas i dozivajući svoju počasnu stražu, a iza nje još tih zveri ričući izlete iz šume.

Grendal se nalazila u prostoriji od kamena, prepunoj muškaraca i žena, a svako od njih je bio savršeni primerak svog pola, odeven u prozirne bele odore. U ognjištu je razigrano palacala vatra, obasjavajući lepi krvavocrveni ćilim, izatkan tako da prikazuje devojke i muškarce isprepletene tako da bi od tih prizora i iskusna kurtizana pocrvenela. Kroz otvorene prozore dopirala je popodnevna svetlost, a visina njene palate omogućavala je da kroz njih puca pogled na borove i jezero čija se površina mreškala i belasala.

Ona srknu sok od slatke koprive. Bila je u bledoplavoj haljini domanskog kroja – sve joj se više dopada kako se Domanke oblače, mada je njena haljina daleko oskudnija od onih koje one nose. Te Domanke previše vole da šapuću, dok Grendal više voli lep, oštar vrisak. Opet srknu sok. Baš je zanimljivog, kiselog ukusa. U ovom dobu taj sok je prava retkost, budući da to drveće raste sada na dalekim ostrvima.

Bez ikakvog upozorenja, u središtu prostorije se zavrte Kapija. Ona opsova sebi u bradu kada jedna od njenih najlepših dragocenosti – jedra mlada žena po imenu Turasa, članica domanskog Saveta trgovaca – skoro ostade bez ruke zbog toga. Kapija propusti strašnu vrelinu koja naruši savršenstvo mešavine hladnog planinskog vazduha i toplote iz ognjišta koju je ona postigla.

Grendal zadrža staloženost, nateravši sebe da se opet zavalj u somotom postavljenu naslonjaču. Jedan glasnik u crnom prođe kroz Kapiju, a ona je znala šta hoće i pre nego što je progovorio. Sada je Samael mrtav, i samo Moridin zna kako da je nađe.

„Moja gospo, vaše prisustvo se traži...”

„Da, da“, prekide ga ona. „Ispravi se da te lepo vidim.“

Mladić se ispravi, nakon što je načinio svega dva koraka. Baš je privlačan! Bledozlatna kosa prava je retkost u mnogim delovima sveta, zelene oči koje blistaju kao jezerca obrasla mahovinom, vitak stas s mišićima zategnutim taman koliko treba. Grendal coku. Da li to Moridin pokušava da je navede u iskušenje tako što će joj poslati najlepšeg glasnika kojeg ima, ili je to bio slučajan izbor?

Ne. Među Izabranima nema slučajnosti. Grendal skoro posegnu za tkanjem Prinude da ugrabi mladića za sebe. Ali – suzdrža se. Kada neko spozna takvu Prinudu, nema nikakvog načina da se od toga oporavi, a postoji mogućnost da se Moridin razbesni. Ona zaista mora da brine zbog njegovih hirova. Taj čovek nikada nije bio postojan, čak ni na početku. Ako ona namerava da jednoga dana postane Nae'blis, veoma je bitno da ga ne podstiče na bes sve dok ne kucne čas da ga napadne.

Prestala je da obraća pažnju na glasnika – ako ne može da ga ima, onda je on ne zanima – pa je pogledala kroz otvorenu Kapiju. Mrzi kada je primorana da se s nekim drugim Izabranim sastaje pod njegovim uslovima. Mrzi kada mora da napušta svoje uporište i svoje mezimce. A najviše mrzi što je prisiljena da se ponižava pred nekim ko bi trebalo da je njen potčinjeni.

Tu se sada ništa ne može. Moridin je Nae'blis. Za sada. A to znači da, mrzela ona to ili ne, Grendal nema drugog izbora no da se odazove na njegov poziv. Stoga je odložila piće, pa ustala i prošla kroz Kapiju dok se njena prozirna bledoplava haljina presijavala od zlatoveza.

S druge strane Kapije bilo je toliko vrelo da joj je to odvrćalo pažnju, pa je smesta izatkala Vazduh i Vodu kako bi rashladila vazduh oko sebe. Nalazila se u nekoj zgradi od crvenog kamena, a kroz prozore je dopirala rumena svetlost. U prozorima nije bilo stakla. Ta crvenkasta primesa nagoveštavala je da je suton, ali u Arad Domanu tek je sredina popodneva. Nije valjda *toliki* put prevalila, zar ne?

Jedini nameštaj u sobi bile su tvrde stolice od najcrnjeg mogućeg drveta. Moridin u poslednje vreme uopšte nema mašte. Sve je crno i crveno i sve je usredsređeno na ubijanje onih glupih mladića iz sela Randa al'Tora. Zar je ona jedina koja uviđa da je Al'Tor prava pretnja? Zašto ga jednostavno ne ubiju i ne završe sa svim tim?

Najočigledniji odgovor na to pitanje – da se niko od njih još nije pokazao dovoljno snažnim da ga porazi – nije odgovor o kom voli da razmišlja.

Ona priđe prozoru i ugleda razlog što je svetlo boje rđe. Napolju se tle nalik na glinu crvenelo od visokog sadržaja gvožđa. Nalazila se na drugom spratu crne kule, a kamenje je upijalo vrelinu koja je dopirala s neba. Videlo se veoma malo rastinja, a i to malo beše pokriveno crnim tačkama. Dakle, to se mesto nalazi duboko u severoistočnom delu Pustoši. Prošlo je dosta otkad je poslednji put bila tu. Moridin je, izgleda, našao tvrđavu, ni manje ni više.

U senci tvrđave bilo je nekoliko stračara, a u daljini su se videla polja s nešto malo useva koji uspevaju u Pustoši. Verovatno isprobavaju neki novi soj i teraju ga da raste u tom kraju. Možda čak nekoliko različitih sojeva; to bi objasnilo zašto su tako rastrkani po poljima. Stražari obilaze okolinu, odeveni u crne uniforme, uprkos vrelini. Vojnici su neophodni kako bi suzbijali napade raznog Nakota Senke koji živi tako

duboko u Pustoši. Ta stvorenja ne slušaju nikoga do Velikog gospodara glavom. Šta to Moridin radi čak tu?

Prestade da nagađa kada bat koraka najavi druge pridošlice. Demandred uđe kroz južni dovratnik, a s njim Mesana. Znači li to da su njih dvoje zajedno stigli? Pretpostavljaju da Grendal ne zna za njihov mali savez, u koji je uključena i Semirhag. Ali zaista, ako već žele da to drže u tajnosti, zar ne uviđaju kako ne bi trebalo da zajedno odgovaraju na pozive?

Grendal prikri smešak i klimnu im, odabra najveću i naizgled najudobniju stolicu u prostoriji, pa sede u nju. Pređe vrhom prsta po glatkom tamnom drvetu, osećajući godove ispod laka. Demandred i Mesana leđeno je pogledaše; poznaje ih dovoljno dobro da prepozna da su iznenađeni što je vide. Tako dakle. Očekivali su taj sastanak, je li? Ali ne i to da će Grendal biti prisutna. Najbolje bi bilo da se pretvara kako nije zbunjena. Uputi im znalački smešak i primeti blesak gneva u Demandredovim očima.

Taj čovek je dovodi do ludila, mada to nikada ne bi priznala. Mesana je u Beloj kuli i pretvara se da je ono što u ovom dobu prolazi kao Aes Sedai. Nju je lako pročitati; Grendal ima svoje ljude u Beloj kuli, koji je dobro obaveštavaju o onome što Mesana radi. A naravno, Grendalino novo savezništvo sa Aran'gar je takođe od pomoći. Aran'gar se igra s pobunjenim Aes Sedai, koje opsedaju Belu kulu.

Da, Mesana je ne zbunjuje, a ostale je jednako lako pratiti. Moridin okuplja snage Velikog gospodara za Poslednju bitku, tako da mu njegove ratne pripreme ostavljaju veoma malo vremena da se bavi jugom – mada se njegove dve podanice, Sindejn i Mogedijen povremeno pojavljuju tamo. Vreme provode okupljajući Prijatelje Mraka i povremeno pokušavajući da u delo sprovedu Moridinova naređenja da se dva ta'verena – Perin Ajbara i Metrim Kauton – ubiju.

Sigurno je da je Samael pao od ruke Randa al'Tora u borbama za Ilijan. Zapravo – sada kada Grendal zna da je Semirhag povlačila seanšanske konce – uverena je da zna sve planove svih sedmoro preostalih Izabranih.

Sem Demandreda.

Šta taj prokleti čovek namerava? Trampila bi sve što zna o Mesani i Aran'gar za puki nagoveštaj Demandredovih namera. Eto ga tu, zgodnog lika i orlujskog nosa, usana trajno zgrčenih od besa. Demandred se nikada ne smeši i nikada ni u čemu ne uživa. Mada je on jedan od najistaknutijih vojskovođa među Izabranima, kao da nikada nije uživao u ratovanju. Jednom ga je čula kako kaže da će se nasmejati onoga dana kada skrši vrat Lijusu Terinu. I samo tada.

Budala je zbog toga što je zlopamtilo. Kad čovek samo pomisli da se on mogao naći na suprotnoj strani – da je on mogao postati Zmaj – da su stvari bile drugačije. Svejedno, bio on budala ili ne, izuzetno je opasan, a Grendal *ni najmanje ne voli* to što ne zna njegove namere. Gde mu je uporište? Demandred voli da zapoveda vojskama, ali na svetu nije ostala nijedna vojska u pokretu.

Sem možda onih Krajišnika. Je li mu pošlo za rukom da se uvuče među *njih*? To bi zaista bio podvig. Ali ona bi valjda nešto čula; ima uhode u tom taboru.

Ona odmahnu glavom, priželjkujući neko piće da ovlaži usne. Taj severni vazduh previše je suv; daleko joj se više sviđa domanska vlaga. Demandred je skrstio ruke

i ostao da stoji, a Mesana sede. Kosa joj je bila tamna i podšišana u visini brade, oči plave i vodnjikave. Njena do poda duga bela haljina nije bila ničim izvezena, niti je nosila nakit. Učenjakinja do srži. Grendal ponekad misli da je Mesana prišla Senci zato što su joj se tako pružile prilike za zanimljivije istraživanje.

Mesana je sada u potpunosti posvećena Velikom gospodaru, baš kao svi oni, ali delovala je kao drugorazredna pripadnica Izabranih. Hvali se stvarima koje ne može da ostvari, sklapa savezništva sa snažnijima od sebe, ali nije dovoljno vešta da ih obmane i navede vodu na svoju vodenicu. Činila je ona zla dela u ime Velikog gospodara, ali nikada joj nije pošlo za rukom da izvede velika postignuća poput Izabranih kao što su Semirhag i Demandred – a kamoli Moridin.

Taman kada Grendal poče da razmišlja o Moridinu, ovaj uđe. E *to* je zgodno stvaranje. U poređenju s njim, Demandred je kao neki izobličeni seljak. Da, ovo telo je *mnogo* bolje od njegovog prethodnog. Skoro da je dovoljno lep da bude jedan od njenih mezimaca, mada mu lice kvari ta brada. Previše je istaknuta i previše je jaka. Ipak, ta oštra crna kosa i visoko telo širokih pleća... Nasmeši se, pomišljajući na njega kako kleči u oskudnoj beloj odori i gleda je sa obožavanjem u očima, uma umotanog u Prinudu toliko da ne vidi nikoga – ništa – sem Grendal.

Čim Moridin uđe, Mesana ustade, a Grendal nevoljno učini isto to. On ipak nije njen mezimac – ne još. On je Nae'blis i u poslednje vreme je počeo da od svih njih zahteva veće ukazivanje poštovanja. Veliki gospodar mu je dao vlast. Sve troje drugih Izabranih nevoljno nagnuše glave pred njim; od svih ljudi na svetu, jedino će njemu ukazati poštovanje. On strogim pogledom primeti njihovu pokornost dok je prilazio prednjem delu prostorije, gde je uza zid od kao ugallj crnog kamenja bila dozidana kamena polica. Šta je bilo na pameti tome ko je posred vreline koja vlada u Pustoši podigao tvrđavu od *crnog* kamenja?

Grendal opet sede. Da li ostali Izabrani dolaze? Ako ne dolaze, šta li to znači?

Mesana progovori pre nego što je Moridin stigao da nešto kaže. „Moridine“, reče i pođe napred, „moramo da je izbavimo.“

„Mesana, otvorićeš usta samo kada ti ja kažem da možeš“, leđeno joj odvrati on. „Još ti nije oprošteno.“

Ona se lećnu, pa očigledno zbog toga pobesne na sebe. Moridin nije obraćao pažnju na nju, već je oštro pogledao Grendal. Čemu takav pogled?

„Možeš da nastaviš“, naposletku reče Mesani, „ali dobro upamti gde ti je mesto.“

Mesana stisnu usne, ali nije se raspravljala. „Moridine“, poče manje zahtevnim glasom. „Uvideo si da je mudro sastati se s nama. To je zacelo stoga što si bio zgranut koliko i mi. Nemamo snage da joj sami pomognemo; zacelo je dobro čuvaju Aes Sedai i oni Aša'mani. Moraš da nam pomogneš da je oslobodimo.“

„Semirhag je zaslužila svoje zarobljeništvo“, odvrati Moridin, pa spusti ruku na kamenu policu i dalje leđima okrenut Mesani.

Semirhag je zarobljena? Grendal samo što je saznala da se ta žena pretvara kako je uticajna Seanšanka! Šta li je uradila kada je uspela da je zarobe? Ako su u to umešani Aša'mani, onda izgleda da joj je pošlo za rukom da je zarobi Al'Tor lično!

Uprkos iznenađenju, Grendal nastavi da se znalački smeši. Demandred je pogleda krajičkom oka. Ako su on i Mesana tražili ovaj sastanak, zašto je onda Moridin pozvao i nju?

„Ali pomisli na to šta bi sve Semirhag mogla da oda!“, pobuni se Mesana, ne obraćajući pažnju na Grendal. „Sem toga, ona je jedna od Izabranih. Naša je dužnost da joj pomognemo.“

Ali i to na stranu, pomisli Grendal, ona je pripadnica tog vašeg malog saveza. I to možda njegov najsnažniji član. Njen gubitak je udarac za vaš pokušaj ovladavanja Izabranima.

„Prekršila je naređenje“, odvrati Moridin. „Rečeno joj je da ne pokušava da ubije Al'Tora.“

„Nije to nameravala“, žurno reče Mesana. „Naša žena koja je bila tamo misli da je ona strela Vatre bila posledica iznenađenja, a ne namere da ga ubije.“

„A šta ti na to kažeš?“, upita Moridin, bacajući pogled ka nižem čoveku.

„Ja želim Lijusa Terina“, odvrati Demandred, glasa dubokog a izraza mrkog – baš kao uvek. „Semirhag to dobro zna. Takođe zna da bih je ja iz odmazde našao i da bih joj oduzeo život, ako bi ga ubila. Niko neće ubiti Al'Tora. Niko sem mene.“

„Tebe ili Velikog gospodara, Demandrede“, ispravi ga Moridin zlokobnim glasom. „Njegova volja vlada svima nama.“

„Da, da, naravno da je tako“, ubaci se Mesana i iskorači, a jednostavna haljina očeša pod od crvenog mermera, uglačanog kao ogledalo. „Moridine, i dalje stoji činjenica da nije nameravala da ga ubije, već samo da ga zarobi. Ja...“

„Naravno da je nameravala da ga zarobi!“, zaurla Moridin tako da se Mesana lecnu. „To joj je *naređeno* da uradi. A u tome nije uspela, Mesana. Pretrpela je nevelik uspeh i ranila ga je – iako sam izričito naredio da on ne sme biti povređen! I zbog te nesposobnosti ona će patiti. Neću vam ni na koji način pomoći da je izbavite. Zapravo, *zabranjujem* vam da joj pošaljete pomoć. Jeste li razumeli?“

Mesana se opet lecnula. Demandred nije; on je samo pogledao Moridina pravo u oči, pa klimnuo. Da, on je hladan. Možda ga je Grendal potcenila. Lako je moguće da je on najmoćniji od njih troje – opasniji čak i od Semirhag. Istina, ona je bezosećajna i potpuno vlada sobom – ali ponekad je zgodno imati osećanja. Osećanja mogu čoveka kao što je Demandred naterati na postupke o kojima neko staloženiji ne bi ni razmišljao.

Moridin spusti pogled, pa mrdnu levom šakom kao da je ukočena. Grendal primeti tračak bola u izrazu njegovog lica.

„Neka Semirhag istrune“, procedi Moridin. „Neka vidi kako je to biti ispitivan. Možda će u predstojećim nedeljama Veliki gospodar naći neku namenu za nju, ali to je *na njemu* da odluči. A sada – izvesti me o svojim pripremama.“

Mesana tek malčice preblede, gledajući Grendal ispod oka. Demandred pocrvene, kao da ne može da poveruje kako će njih dvoje biti ispitivani ispred drugog Izabranog. Grendal im se nasmeši.

„Nalazim se u savršenom položaju“, reče Mesana, okrećući glavu nazad ka Moridinu. „Bela kula i one budale koje njome vladaju ubrzo će biti moji. Ne samo da

ću predati skršenu Belu kulu našem Velikom gospodaru već i čitav nakot žena koje usmeravaju i koje će – ovako ili onako – služiti nama u Poslednjoj bici. Ovoga puta, Aes Sedai će se boriti za nas!“

„Smela tvrdnja“, primeti Moridin.

„Postaraću se da se to dogodi“, ravnim glasom odvrati Mesana. „Moji sledbenici zarazili su Kulu kao što neka nevidljiva kuga buja u kakvom naoko zdravom čoveku na tržnici. Sve više njih prilazi nama i priklanja se našem cilju. Neke namerno, druge i ne znajući šta čine. Bilo kako bilo, svodi se na isto.“

Grendal je to zamišljeno slušala. Aranĝar je tvrdila da će pobunjene Aes Sedai s vremenom osvojiti Kulu, mada Grendal baš i nije toliko sigurna u to. Ko će odneti pobedu – dete ili luda? Je li to bitno?

„A ti?“, upita Moridin Demandreda.

„Moja vlast je sigurna“, jednostavno odgovori Demandred. „Pripremam se za rat. Bićemo spremni.“

Grendal je izgarala od želje da on kaže nešto više, ali Moridin ga nije pritiskao. Svejedno, bilo je to daleko više nego što joj je pošlo za rukom da sama sazna. Demandred je očigledno na nekom prestolu i vlada vojskama. Okupljenim. Krajišnici koji su u pokretu na istoku deluju kao sve verovatnija mogućnost.

„Vas dvoje se možete povući“, kaza Moridin.

Mesana se zagrcnu na te reči, ali Demandred se samo okrenu i odsečnim koracima ode. Grendal klimnu sama sebi; moraće da pazi na njega. Veliki gospodar je naklonjen delanju, pa su često oni koji u njegovo ime predvode vojske najbolje nagrađeni. Vrlo lako bi se moglo ispostaviti da joj je Demandred najveći takmac – naravno, nakon samog Moridina.

On nju nije pustio da ide, pa je ostala da sedi dok su se drugo dvoje udaljavali. Moridin je ostao na svom mestu, jednom rukom naslonjen na policu. Neko vreme je isuviše crnom prostorijom vladao muk, a onda je ušao sluga u jarkocrvenoj livreji, noseći dva pehara. Bio je to ružan čovek, ravnog lica i čupavih obrva, koji nije zavređivao ništa više do usputnog pogleda.

Ona otpi gutljaj i okusi mlado vino, samo malčice kiselo, ali prilično dobro. Postajalo je teško naći dobro vino; dodir Velikog gospodara sve izopačuje, kvari hranu, upropaštujući čak i ono što ne bi trebalo da se kvari.

Moridin mahnu slugi da ode i ne uze svoj pehar. Grendal se, naravno, pribojavala trovanja. Toga se uvek boji kada pije iz tuđih pehara. Međutim, Moridin nema nikakvog razloga da je otruje; on je Nae’blis. Premda se većina njih odupire tome da mu pokazuje pokornost, on ih sve više potčinjava svojoj volji i gura u položaj nižih od sebe. Pretpostavljala je da bi je on mogao pogubiti na najraznoražnije načine i da bi mu Veliki gospodar to odobrio, samo kada bi Moridin to želeo. Stoga je pila i čekala.

„Grendal, da li si mnogo saznala iz onoga što si čula?“, upita Moridin.

„Saznala sam onoliko koliko se saznati moglo“, oprezno odgovori ona.

„Znam koliko žudiš za saznanjima. Mogedijen je oduvek bila poznata kao pauk, koji izdaleka vuče konce, ali ti si umnogome bolja od nje kada je o tome reč. Ona tka

toliko mreža da se i sama uplete u njih. Ti si opreznija. Napadaš samo kada je pametno, ali ne bojiš se sukoba. Veliki gospodar blagonaklono gleda na tvoju preduzimljivost.“

„Dragi moj Moridine“, odgovori mu ona, smešeći se sebi u bradu, „laskaš mi.“

„Ne igray se sa mnom, Grendal“, odbrusi joj on. „Prihvati pohvale koje su ti upućene i umukni.“

Ona se trže kao da ju je ošamario, ali ništa više ne reče.

„Omogućio sam ti da slušaš ono dvoje kao nagradu“, nastavi Moridin. „Nae’blis je izabran, ali biće i drugih visokih položaja u vlasti Velikog gospodara. Neki će biti daleko viši od ostalih. Ovo danas je bio prvi ukus povlastica u kojima ćeš možda uživati.“

„Živim samo da bih služila Velikom gospodaru.“

„Onda ga služi u sledećem“, kaza joj Moridin, gledajući je pravo u oči. „Al’Tor se kreće ka Arad Domanu. Mora neozleđen dočekati da se poslednjeg dana suoči sa mnom. Ali *ne sme* mu biti dopušteno da u tvojim zemljama uspostavi mir. Pokušaće da ponovo uspostavi red. Moraš naći načina da ga u tome sprečiš.“

„Biće učinjeno.“

„Onda odlazi“, naredi joj Moridin, odsečno odmahnuvši.

Ona zamišljeno ustade i pođe prema vratima.

„I, Grendal“, dodade on.

Ona ga kolebljivo pogleda. Stajao je naspram zida gotovo potpuno okrenut leđima prema njoj. Činilo joj se da zuri ni u šta, kao da samo gleda u crno kamenje. Čudno, ali prilično je podsećao na Al’Tora – njene uhode donosile su joj brojne crteže na kojima je on bio prikazan – kada je tako stajao.

„Kraj se bliži“, kaza Moridin. „Točak je prostenjao kroz svoj poslednji obrt, sat je ostao bez opruge, zmija udiše svoj poslednji dah. Njega mora da zaboli srce. Mora da spozna osujećenost i jad. Podari mu te darove – i bićeš nagrađena.“

Ona klimnu, a onda prođe kroz otvorenu Kapiju, kako bi se vratila u svoje uporište u brdima Arad Domana.

Da priprema spletke.

Majka Rodela Ituraldea, sada već trideset godina pokopana u glini od koje su sačinjena brda njegove domanske domovine, volela je jednu izreku: „Mora biti gore pre nego što bude bolje.“ To je govorila kada mu je išćupala zagnojani zub dok je bio dečak, što je bila boljka koju je zaradio igrajući se mačevanja s dečacima u selu. To mu je rekla kada mu je prvu ljubav preoteo neki vlastelinčić koji je nosio perje u šeširu i čije su meke šake i draguljima ukrašen mač bili dokaz da nikada nije bio u pravoj bici. A to bi i sada rekla, da je s njim na tom grebenu i da posmatra Seanšane kako napreduju ka gradu podignutom u plitkoj dolini ispod brda.

Posmatrao je kroz durbin taj grad, Darlunu, levom šakom zaklanjajući kraj durbina, u sedlu svog tihog škopca, obasjanog večernjom svetlošću. On i nekoliko njegovih

Domanaca držali su se tog malog luga; Seanšanima će biti potrebna sreća Mračnoga da ga uoče, čak i da takođe koriste durbine.

Uvek mora biti gore pre nego što može postati bolje. Potpalio je Seanšane kada im je uništio logore za snabdevanje širom Almotske ravnice i u Tarabonu. Dakle, ne bi trebalo da je iznenađen što vidi tako ogromnu vojsku – najmanje stotinu pedeset hiljada vojnika – koja je došla da ugasi tu njegovu vatru. To pokazuje izvesnu meru poštovanja. Ti seanšanski zavojevači nisu ga potcenili. Voleo bi da jesu.

Ituralde pomeri durbin, pa se zagleda u skupinu konjanika među Seanšanima. Jahale su po dve, pri čemu je jedna žena uvek nosila sivo, a druga crveno i plavo. Bile su predaleko da bi on mogao, čak i s durbinom, razaznati izvezene munje na haljinama onih u crvenom i plavom, niti je mogao da vidi lance koji su ih spajali. Damane i sul'dam.

U toj vojsci je najmanje stotinu takvih parova, a verovatno i više. Kao da već to nije dovoljno, video je i jednu od onih letećih zveri kako šestari nebom i približava se da bi njen jahač mogao da uruči poruku vojskovođi. Ta stvorenja, koja im nose izviđače, seanšanskoj vojsci pružaju neizmernu prednost. Ituralde bi dao deset hiljada vojnika za samo jednu od tih letećih zveri. Drugi zapovednici možda bi priželjkivali damane, zbog njihovih moći da bacaju munje i izazivaju potrese, ali bitke – baš kao i ratovi – dobijaju se zahvaljujući znanju jednako često kao što se dobijaju zahvaljujući sili oružja.

Naravno, Seanšani imaju bolje oružje, baš kao i bolje izviđače. Takođe imaju bolje vojnike. Mada je Ituralde ponosan na svoje Domance, mnogi od njegovih ljudi ili su loše uvežbani ili prestari za vojevanje. Bezmalobrojno je i sebe uključio u tu potonju skupinu, kako su godine počele da se po njemu nagomilavaju kao cigle. Ali nije ni pomišljao na to da se povuče. Kada je bio dečak, često je osećao potrebu za žurbom – zabrinutost da će sve velike bitke biti okončane i sva slava osvojena pre nego što on odraste.

Ponekad je zavidio dečacima na njihovoj ludosti.

„Marširaju bez predaha, Rodele“, primeti Lidrin. Bio je to mladić sa ožiljkom preko leve strane lica i s kicoški tankim crnim brkovima. „Očajnički žele da osvoje taj grad.“ Pre nego što je ovaj pohod otpočeo, Lidrin je bio neiskusan u ulozi zapovednika. Sada je prekaljen. Mada su Ituralde i njegove snage pobedili u skoro svakom sukobu sa Seanšanima, Lidrin je gledao kako trojica njegovih saboraca zapovednika ginu, a među njima i Džalam Nišur. Iz njihovih smrti Lidrin je naučio jednu od gorkih pouka ratovanja: pobjeda ne znači nužno i život. A postupanje po naređenjima često ne znači ni pobjedu ni preživljavanje.

Lidrin nije nosio svoju uobičajenu uniformu, kao ni Ituralde, niti bilo koji vojnik s njima. Njihove uniforme bile su potrebne drugde, tako da su nosili samo jednostavne iznošene kapute i smeđe čakšire, mahom pozajmljene ili kupljene od meštana.

Ituralde opet diže durbin, razmišljajući o Lidrinovoj primedbi. Seanšani zaista napreduju silovitim maršom; nameravaju da brzo zauzmu Darlunu. Uviđaju prednost koju će im taj grad pružiti, jer oni su pametan neprijatelj i vratili su Ituraldeu osećaj uzbuđenja, za koji je pretpostavljao da ga je pre mnogo godina zanavek izgubio.

„Da, žure“, каза. „Ali šta bi ti učinio, Lidrine? Iza tebe je neprijateljska sila od dve stotine hiljada, a ispred tebe još stotinu pedeset hiljada. Okružen neprijateljima, da li bi ti terao svoje ljude samo malčice previše, kada bi znao da ćeš na kraju naći utočište?“

Lidrin ništa nije odgovorio. Ituralde okrenu durbin i zagleda se u njive prepune seljaka koji su sejali useve. Darluna je za taj kraj veliki grad. Naravno, tu na zapadu ništa ne može ni da priđe velikim gradovima na istoku ili na jugu, bez obzira na ono što žitelji Tančika ili Falmea vole da tvrde. Ipak, Darluna je opasana stamenim granitnim zidinama, dobrih dvadeset stopa visokim. Taj bedem nije nimalo lep, ali jeste čvrst, i opasan je oko grada dovoljno velikog da bi svakom dečaku sa sela zastao dah. Ituralde bi ga u mladosti smatrao veličanstvenim. To je bilo pre nego što je otišao da se bori protiv Aijela kod Tar Valona.

Bilo kako bilo, to je najbolje utvrđeno mesto u okolini, što seanšanski zapovednici nesumnjivo znaju.

Mogli su rešiti da se utabore na nekom brdu; ako bi bili opkoljeni, mogli bi u potpunosti iskoristiti one damane. Međutim, to ne samo da bi im onemogućilo povlačenje već bi ih u najvećoj meri ograničilo kada je o snabdevanju reč. U gradu ima zdenaca, a možda je preostalo i ponešto zimskih zaliha. A Darluna, čija je vojna postaja pozvana da negde drugde ratuje, suviše je mala da bi pružila ozbiljan otpor...

Ituralde spusti durbin. Nije morao da zna šta se dešava u trenutku kada seanšanski izviđači stižu do grada i zahtevaju da se kapije otvore pred zavojevačkom vojskom. Sklopio je oči, čekajući.

Lidrin tiho uzdahnu pored njega. „Nisu primetili“, prošapta. „Najveći deo njihove vojske približava se zidinama i čeka da uđe!“

„Izdaj naređenje“, каза Ituralde, otvarajući oči. Postoji samo jedna muka s nadmoćnim izviđačima kao što su rakeni. Kada čovek ima pristup tako korisnim alatima, počne da se oslanja na njih. A takvo oslanjanje neko drugi može da iskoristi.

U daljini, „seljaci“ na poljima baciše alatke i povadiše lukove iz skrovišta u tlu. Gradske kapije se otvoriše, otkrivajući vojnike iza njih – vojnike za koje su seanšanski izviđači na rakenima tvrdili da su četiri dana jahanja daleko.

Ituralde opet diže durbin. Bitka je otpočela.

Prorokovi prsti su se zarivali u zemlju i kidali tle dok se peo do vrha pošumljene padine. Njegovi sledbenici su se vukli za njim. Tako malo. Tako malo njih! Ali povratice on snagu. Slava Ponovorođenog Zmaja ga sledi i kud god da ode, nalazi voljne ljude. One čija su srca čista, one čije ruke izgaraju od želje da unište Senku.

Da! Bolje je da ne razmišlja o prošlosti, već da misli na budućnost u kojoj će gospodar Zmaj vladati čitavom zemljom! Kada će ljudi biti potčinjeni samo njemu i njegovom Proroku. To će zaista biti veličanstveni dani, vreme kada se niko neće usuditi da se ruga Proroku ili protivi njegovoj volji. Biće to vreme kada Prorok neće morati da trpi da živi pored tabora jednog Nakota Senke, kao što je ono stvorenje Ajbara. Veličanstveno vreme. Veličanstveni dani koji tek dolaze.

Teško mu je bilo da razmišlja o toj budućoj slavi. Svet oko njega je pogan. Ljudi se odriču Zmaja i traže Senku. Čak i njegovi sledbenici. Da! Mora da su zato izginuli. Mora da je stoga toliko njih poginulo za vreme napada na grad Malden i Aijeje u njemu, Prijatelje Mraka.

Prorok je bio potpuno uveren. Pretpostavio je da će Zmaj zaštititi njegove ljude i dovesti ih do silne pobede. Onda će Prorokova želja naposljetku biti uslišena. Da ubije Perina Ajbaru sopstvenim rukama! Da mu zavrne onu volovsku šiju, da je okrene, stisne, da oseti kako kosti pucaju, kako se meso ugiba i dah staje.

Prorok je stigao do vrha grebena i otesao zemlju s prstiju. Duboko je udahnuo i izdahnuo, kružeći pogledom oko sebe, a žbunje je šuštalalo dok se njegovih nekoliko preostalih sledbenika penjalo prema njemu. Krošnje su tu bile guste i vrlo malo sunčeve svetlosti probijalo se do njih. Svetlost. Blistava svetlost.

Onu noć pred napad, Zmaj mu se ukazao. Prikazao mu se u svojoj slavi! Jedna prilika sačinjena od svetlosti, blistala je u vazduhu, odevena u sjaktave odore. *Ubij Perina Ajbaru!*, zapovedio mu je Zmaj. *Ubij ga!* I tako je Prorok poslao svoju najbolju alatku, Ajbarinog dragog prijatelja.

Taj dečak, ta alatka, pretrpeo je neuspeh. Aram je mrtav. Prorokovi ljudi su to potvrdili. Propast! Je li to razlog što nisu uspeli? Da li je zato od svih svojih hiljada sledbenika sačuvao jedva šačicu? Ne. Ne! Mora da su se okrenuli protiv njega i u tajnosti se klanjali Senci. Aram! Prijatelj Mraka! Zato nije uspeo.

Prvi od njegovih sledbenika – izubijani, prljavi, krvavi, iznureni – stigoše do vrha grebena. Nosili su rasenjenu odeću. Odeću po kojoj se nisu isticali među drugima. Odeću jednostavnosti i dobrote.

Prorok ih prebroja. Manje od stotine. Tako malo. Iako sunce sija, u toj prokletoj šumi je previše mračno. Ogromna debela rastu rame uz rame, a nebo su prekrili oblaci. Žbunje tankog granja sraslo je jedno s drugim, obrazujući bezmalo neprirodnu zapreku, a to grmlje ga grebe kao kandže.

Zbog tog žbunja i oštrog uspona, vojska ne može tuda da ga sledi. Mada je Prorok pobegao iz Ajbarinog tabora pre svega sat vremena, već se oseća bezbedno. Krenuće na sever, gde ga Ajbara i njegovi Prijatelji Mraka neće naći. Tu će Prorok moći da povrati snagu. Bio je sa Ajbarom samo zbog toga što su njegovi sledbenici bili dovoljno snažni da stoje na putu Ajbarinim Prijateljima Mraka.

Njegovi dragi sledbenici, svi do jednoga, hrabri i iskreni. Pobili su ih Prijatelji Mraka. Pognuo je glavu i promrljao molitvu da ih ožali. Njegovi sledbenici mu se pridružiše. Bili su iznureni, ali verski zanos blistao im je u očima. Svi koji su bili slabi ili nisu bili dovoljno posvećeni, odavno su pobjegli ili izginuli. Ovo su najbolji, najmoćniji i najverniji. Svako od njih je u ime Ponovorođenog Zmaja ubio mnogo Prijatelja Mraka.

Pomoću njih povратиće snagu. Ali najpre mora da pobegne Ajbari. Prorok je sada isuviše slab da bi se suočio s njim. Ali kasnije će ga ubiti. Da... Prsti na onom vratu... Da...

Prorok je pamtio vreme kada su ga zvali drugačije – Masema. Ti dani su mu sve maglovitiji, kao sećanje na prošli život. Zaista, kao što se svi ljudi ponovo rađaju u

Šari, tako se Masema ponovo rodio – odbacio je svoj stari prosti život i postao je Prorok.

Poslednji među njegovim sledbenicima pridružiše mu se na vrhu padine. On im pljunu pred noge. Izneverili su ga. Kukavice. Trebalo je da se bolje bore! Trebalo je da osvoji onaj grad.

Okrenuo se ka severu i počeo da se probija kroz šumu. Ovaj krajolik mu postaje poznat, mada u Krajinama nema ničega ni nalik njemu. Popeće se do visoravni, a onda preći preko njih i ući u Almotsku ravnicu. Tamo ima Zmajuzakletih, Prorokovih sledbenika, premda ga većina njih ne poznaje. Tamo će moći brzo da okupi novu vojsku.

Progurao se kroz neko tamno žbunje i izašao na jednu malu čistinu. Njegovi ljudi hitro dodoše za njim. Ubrzo će im biti potrebna hrana, pa će morati da ih pošalje u lov. Ali bez vatri. Ne mogu da priušte sebi da upozore...

„Zdravo, Masema“, začu se jedan tih glas.

On zasikta i munjevit se okrenu, a njegovi sledbenici ga okružiše, dižući oružje. Neki su imali mačeve, drugi noževe i palice, a bilo je i helebardi. Prorok pređe pogledom preko čistine, tražeći po slabašnoj popodnevnoj svetlosti ko je to progovorio. Ugleda je kako stoji na jednoj maloj kamenoj uzvisini nedaleko odatle – ženu sa istaknutim saldejskim nosom, blago zakošenim očima i crnom kosom koja joj je padala do ramena. Bila je odevena u zeleno, s razdeljenim jahaćim suknjama, a ruke su joj bile prekrštene preko nedara.

Faila Ajbara, žena onog Nakota Senke, Perina Ajbare. „Držite je!“, zaurla Prorok i upre prstom u nju. Nekoliko njegovih sledbenika jurnu, ali većina se pokoleba. Videli su ono što on nije. Senke u šumi iza Ajbarine žene, čitav polukrug senki. Bile su to ljudske prilike, s napetim lukovima uprtim ka čistini.

Faila odsečno mahnu i strele poletose. Oni njegovi sledbenici koji su na njegovu zapovest pojurili prvi padoše, vrišteći od bola usred te neme šume pre nego što su popadali na vlažno tle. Prorok zaurla, kao da se svaka od tih strela zarila njemu u srce. Njegovi voljeni sledbenici! Njegovi prijatelji! Njegova draga braća!

A onda jedna strela pogodi i njega i obori ga na zemlju. Oko njega su ljudi ginuli, baš kao ranije. Zašto, zašto ih Zmaj nije zaštitio? Zašto? Odjednom ga ponovo obuze užas i duboki strah koji je osetio dok je gledao kako njegovi ljudi padaju u talasima, dok je gledao kako ih oni aijelski Prijatelji Mraka ubijaju.

Za sve je kriv Perin Ajbara. Samo da je Prorok to ranije uvideo, na samom početku, pre nego što je uopšte prepoznao gospodara Zmaja!

„Ja sam kriv“, prošapta Prorok dok su njegovi poslednji sledbenici umirali. Bilo je potrebno nekoliko strela da se neki od njih zaustave. Zbog toga se ponosio.

Lagano, on natera sebe da se digne na noge, držeći se za rame iz kog je štrčala strela. Izgubio je previše krvi. Sav ošamućen, pade na kolena.

Faila siđe sa svog kamena i kroči na čistinu. Sledile su je dve žene u čakširama. Delovale su zabrinuto, ali Faila nije obraćala pažnju na njihove molbe da se drži iza njih. Prišla je pravo Proroku, a onda iz korica za pojasom izvadila nož. Bilo je to baš

lepo sečivo, s livenom drškom koja se završavala vučjom glavom. To je dobro. Gledajući je, Prorok se prisetio onog dana kada je zaslužio da ima svoje sečivo. Dana kada mu ga je otac poklonio.

„Hvala ti što si pomogao prilikom napada na Malden, Masema“, kaza mu Faila, zaustavivši se pravo ispred njega. A onda diže ruku i zari mu onaj nož pravo u srce. On pade na leđa, a njegova vrela krv obli mu nedra.

„Ponekad žena mora da uradi ono što njen muž ne može“, čuo je kako Faila govori svojim pratiljama dok su mu kapci treperili i pokušavali da se sklope. „Danas smo učinili nešto mračno ali neophodno. Neka niko ne spominje ovo mom suprugu. On nikad ne sme saznati da se ovo dogodilo.“

Glas joj se gubio u daljini. Prorok je padao.

Masema. Tako se zvao. Zaslužio je mač na svoj petnaesti rođendan. Otac mu je bio tako ponosan.

Dakle, gotovo je, pomislio je. Više nije mogao da drži oči otvorene. Sklopio ih je, osećajući se kao da pada kroz beskrajni bezdan. *Jesam li bio dobar, oče, ili sam omanuo?*

Odgovora nije bilo. A onda se stopio s bezdanom, strmoglavu padajući u beskrajno more crnila.

